

REMISSVAR

2018-02-20
Dnr 3.9:0089/18

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Utkast till lagrådsremiss Ny möjlighet till uppehållstillstånd (Ju2018/00750/L7)

Inledning

Barnombudsmannen har beretts möjlighet att ge synpunkter på Utkast till lagrådsremiss Ny möjlighet till uppehållstillstånd. Barnombudsmannen kommenterar förslaget utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och hur den har tolkats av FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) i dess allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige.

I utkast till lagrådsremiss föreslås att en del av de unga som sökt asyl som ensamkommande barn men som fått avslag som vuxna efter lång handläggningstid hos Migrationsverket ska få möjlighet att få uppehållstillstånd på grund av studier. Ändringarna föreslås träda ikraft den 1 juni 2018 och ansökan ska enligt det nya förslaget kunna göras under tre månader fram till den 31 augusti 2018. Då lagändringen omfattar de ensamkommande barn som blivit vuxna, och Barnombudsmannens mandat gäller de personer som är under 18 år, är våra kommentarer fokuserade på eventuella effekter på dem som fortfarande inte hunnit fylla 18 år.

Barnombudsmannen är överlag positiv till att det ges en ny möjlighet till uppehållstillstånd för unga som på grund av långa handläggningstider hunnit fylla 18 år och därför fått eller riskerar få ett utvisningsbeslut. Barnombudsmannen har dock vissa synpunkter på förslaget, bland annat avseende förslagets komplexitet samt på föreslagen ansökningstid.

Barnombudsmannen
Box 22106
104 22 Stockholm
Norr Mälärstrand 6
Telefon 08-692 29 50
Fax 08-654 62 77
www.barnombudsmannen.se

Barnombudsmannens synpunkter på förslaget

5.1 Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå

Barnombudsmannen tillstryker förslaget i stort men avstyrker den del av förslaget som ställer krav på att asylansökan ska ha lämnats in den 24 november 2015 eller tidigare. Barnombudsmannen påtalar också vikten av information för att skapa en förutsebar och trygg process.

Barnombudsmannen noterar att de nya möjligheterna till uppehållstillstånd för personer som sökt asyl som ensamkommande barn, och som fått avslag som vuxna efter lång handläggningstid hos Migrationsverket, avser personer som inte längre är barn. Barnombudsmannen har tidigare rapporterat att många barn som befinner sig i asylprocessen beskriver en stor oro för vad som ska hända när de fyller 18 år. Denna oro grundar sig för många i en rädsla för att få ett avslag. För vissa barn är 18-årsdagen bara någon månad bort och oron och ovissheten skapar ohälsa, enligt barnen. Barn berättar också om rädslan för att bli felaktigt ålderssuppskriven till 18 år.¹ Barnombudsmannen har sett en oroväckande ökning av psykisk ohälsa hos ensamkommande barn och unga det senaste året. Känslan av hopplöshet har ökat i takt med Migrationsverkets handläggningstider. För ett år sedan talade skolsköterskor om bland annat ångest och oro men beskriver nu depressioner, självskadebeteende, självmordstankar och total uppgivenhet hos barnen.² Denna utveckling äventyrar barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling enligt artikel 6 i FN:s konvention om barnets rättigheter. Det är uppenbart att åtgärder måste vidtas för att förebygga den psykiska ohälsan och för att förhindra att situationen förvärras ytterligare.

Barnombudsmannen har tidigare påpekat vikten av kontinuitet och förutsägbarhet för barn i asylprocessen. Förslaget på ny möjlighet till uppehållstillstånd kan bidra till en minskad oro och minska psykisk ohälsa

¹ Barnombudsmannen. Ensamkommande barn som försvinner. 2017.

² Barnombudsmannen. Nyanlända barns hälsa. Delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – barn på flykt. 2017.

för de barn som närmar sig 18 års ålder. Barnombudsmannen är därför positiv till att det ges en ny möjlighet till uppehållstillstånd för unga som på grund av långa handläggningstider hunnit fylla 18 år och därför fått eller riskerar få ett utvisningsbeslut. Barnombudsmannen avstyrker dock den del av förslaget som ställer krav på att asylansökan ska ha lämnats in den 24 november 2015 eller tidigare. Även de barn vars ansökan registrerades efter detta datum kan uppfylla övriga kriterier för att beviljas uppehållstillstånd enligt de nya reglerna. Handläggningstidens längd och otrygghetens påverkan på barnet kan vara desamma för två barn där den enda skillnaden är datum för asylansökan. Ansökningsdatumet innebär en omotiverad särbehandling. Även om kravet är att barnet hunnit fylla 18 år vid beslutet anser Barnombudsmannen att de barn som närmar sig 18 års ålder särbehandlas på ett omotiverat sätt vilket skapar en oförutsebar och otrygg process för vissa av barnen men inte andra. Barnombudsmannen föreslår därför att kravet på att asylansökan registrerats den 24 november 2015 eller tidigare tas bort.

Barnombudsmannen vill också påtala vikten av information till barn och unga i asylprocessen för att förslaget ska ge önskad förutsägbarhet. Att barnet får tydlig och individanpassad information är en förutsättning för att processen ska bli förutsebar och trygg för det asylsökande barnet. Frukten för att skickas tillbaka till det som kallas hemlandet eller att få klara sig själv utan bistånd och stöd är en orsak till att flera av de barn vi har träffat försvinner redan före 18-årsdagen. Barnens rätt att komma till tals och bli lyssnade på framgår också av artikel 12 i barnkonventionen. FN:s barnrättskommitté har även förtydligat att rätten att ta emot och vidarebefordra information är en viktig förutsättning för att förverkliga barns delaktighet.³ Det finns således en skyldighet att säkerställa att barn fått tillräcklig information om omständigheterna för att de kunna göra sig hörda. Barnombudsmannen menar att det behöver arbetas långsiktigt och systematiskt med information för att stötta barn som blir vuxna eller får avslag, för att förebygga såväl psykisk ohälsa som avvikande. Med detta förslag blir tydlig information till barn och unga extra viktig, om

³ FN:s barnrättskommitté. Rapport från den fyrtiotredje sessionen, september 2016. Allmän diskussion, Rekommendationer punkt 42.

möjligheterna att ansöka om uppehållstillstånd på denna grund är tidsbegränsad till tre månader.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Barnombudsmannen avstyrker den del av förslaget som anger tre månaders frist för att lämna in ansökan om uppehållstillstånd enligt föreslagna ändringar.

Ändringarna i den tillfälliga lagen föreslås träda ikraft den 1 juni 2018. Vidare föreslås att en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt förslaget ska ha inkommit till Migrationsverket senast den 31 augusti 2018. Barnombudsmannen ställer sig kritisk till förslaget om tre månaders ansökningsfrist. Vi menar att det finns en risk för att personer som närmar sig 18 år ålder men, som vid tidpunkten för ikraftträdandet, är under 18 år och därmed inte omfattas av föreslagen reglering, faller mellan stolarna med en sådan kort ansökningsfrist. Barnombudsmannen ställer sig frågande till varför personer som fyller 18 år efter den 31 augusti 2018, men som i övrigt uppfyller kraven i förslaget, inte ska omfattas av den nya möjligheten att få uppehållstillstånd. Likaså finns en risk för barn som skrivs upp i ålder i och med beslut, och därmed förlorar rätten till ombud och god man, riskerar att missa den korta ansökningsfristen.

I förslaget framgår att bakgrunden till tre månaders tidsfrist är att reglerna är tillfälliga och gäller en begränsad grupp utlänningar vars utsikter försämrats på grund av Migrationsverkets handläggningstider. Barnombudsmannen anser att föreslagen ansökningsfrist riskerar att utesluta vissa av de personer som uppfyller kraven för ny möjlighet till uppehållstillstånd. En sådan ordning riskerar att skapa en omotiverad särbehandling samt en oförutsebar och otrygg process för de barn som oroar sig över sin stundande 18-årsdag.

Barnombudsmannens övriga synpunkter

En övergripande synpunkt är att förslaget är komplicerat. Redan i remissvar på Utkast till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på

gymnasial nivå (dnr Ju2016/08546/L7) uttryckte Barnombudsmannen en oro över lagförslagets komplexitet. De nya förslagen förenklar inte lagens lydelse. Barnombudsmannen har tidigare påpekat vikten av förutsebarhet och kontinuitet för att minska oro hos de barn som befinner sig i asylprocessen. En komplex lagutformning riskerar att äventyra denna förutsebarhet och trygghet för barnen. Barnombudsmannen känner därför oro över hur de föreslagna ändringarna ska kunna omsättas i praktiken av Migrationsverket. En alltför komplicerad lag riskerar att leda till oenhetlig och oriktig tolkning och därmed äventyrad rättssäkerhet.

Föredragande i ärendet har varit juristerna Josefin Löfgren och Karin Sjömillå Fagerholm.

Anna Karin Hildingson Boqvist
vikarierande barnombudsman